

به نام خدا

بازی یار

وقتی بازی به یادگیری تبدیل می شود.

راهنمای کاربردی آموزش کودکان

با بازی های ساده و خلاق

مؤلف :

فاطمه حاجی مرادی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۵)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه : حاجی مرادی، فاطمه ، ۱۳۶۲
عنوان و نام پدیدآور : بازی یار / مولف فاطمه حاجی مرادی
مشخصات نشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۵.
مشخصات ظاهری : ۱۳۰ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۳۱۹-۳
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : بازی یار - راهنمای کاربردی آموزش کودکان - بازی های ساده و خلاق
رده بندی کنگره : TP ۹۸۳
رده بندی دیویی : ۵۵/۶۶۸
شماره کتابشناسی ملی : ۸۸۳۷۶۱۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

نام کتاب : بازی یار
مولف : فاطمه حاجی مرادی
ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: محدثه فرهمند
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۵
چاپ : زبرجد
قیمت : ۲۲۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۳۱۹-۳
تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

chaponashr.ir

iran-journals.com

فهرست

مقدمه:	۵
فصل اول: چرا بازی برای یادگیری کودکان اهمیت دارد؟	۷
فصل دوم: معرفی علمی و کاربردی سه سبک یادگیری	۱۹
فصل سوم: بازی های دیداری (تقویت یادگیری از طریق مشاهده)	۲۹
فصل چهارم: بازی های شنیداری (تقویت یادگیری از طریق گوش دادن ، زبان و ریتم)	۵۱
فصل پنجم: بازی های لامسه ای و حرکتی (یادگیری با حرکت، لمس و اکتشاف محیط)	۶۹
فصل ششم: بازی های چندحسی (ترکیب سبک های یادگیری در یک تجربه)	۸۷
فصل هفتم: چالش ها و راه حل ها در فرایند یادگیری کودکان	۱۰۵
فصل هشتم: فراتر از بازی (چگونه یادگیری را به بخشی از زندگی کودک تبدیل کنیم؟)	۱۱۷
منابع:	۱۲۹

مقدمه:

- درک یادگیری:

یادگیری چیست؟ یادگیری به معنای تغییر نسبتاً پایدار در رفتار، دانش یا توانایی فرد است که از تجربه و تعامل با محیط به دست می‌آید. این تغییر زمانی رخ می‌دهد که مغز اطلاعات جدید را پردازش، ذخیره و بازیابی کند. یادگیری، فقط حفظ کردن مطالب نیست. یادگیری یعنی توانایی کاربرد آن دانسته‌ها در موقعیت‌های واقعی.

- آیا واقعاً سبک‌های یادگیری وجود دارند؟

بسیاری از منابع آموزشی و کتاب‌های مدرسه درباره سبک‌های یادگیری مثل: دیداری، شنیداری و بساوایی (لامسه) صحبت می‌کنند. این ایده می‌گوید؛ هر فرد سبک غالبی برای یادگیری دارد و اگر آموزش مطابق با آن باشد یادگیری بهتر اتفاق می‌افتد. اما پژوهش‌های علمی جدید نشان دادند که این باور در شکل سنتی‌اش (یعنی هر فرد فقط با یک سبک خاص بهتر یاد می‌گیرد) دارای شواهد معتبر نیست. محققان بزرگی در روانشناسی آموزشی دریافته‌اند که وقتی دانش آموزان بر اساس سبک یادگیری شان تقسیم می‌شوند و آموزش هم با همان سبک اجرا می‌شود این تطابق به طور قابل اعتماد موجب بهتر شدن یادگیری نمی‌شود به عبارتی دیگر: افراد ممکن است ترجیح شخصی برای نوع دریافت اطلاعات

داشته باشند. (مثلاً: دوست دارند چیزها را ببینند یا بشنوند) ما این ترجیح به معنای این نیست که آنها با آن روش حتماً بهتر یاد می‌گیرند.

- پس چرا صحبت از سبک های دیداری، شنیداری و بساوایی می شود؟

پژوهش‌های جدید نه اینکه این دسته‌بندی‌ها را کاملاً رد کنند؛ بلکه نشان می‌دهند که یادگیری واقعی و بهتر زمانی اتفاق می‌افتد که چند حس همزمان درگیر شوند. (یعنی آموزش چند حسی باشد) به جای اینکه بگوییم این کودک فقط دیداری یاد می‌گیرد، علمی‌تر این است که بگوییم :

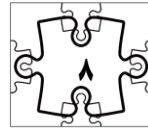
مغز وقتی که تصویر می‌بیند، صدا می‌شنود و حس لامسه دارد، همزمان اطلاعات را بهتر پردازش و ذخیره می‌کند.
این برخورد چند حسی باعث می‌شود :

- یادگیری عمیق‌تر و ماندگارتر شود.
  - انگیزه و مشارکت کودک افزایش یابد.
  - یادگیری برای همه کودکان با توانایی‌های مختلف جذاب‌تر شود.
- حتی برای کودکانی که در یادگیری چالش دارند (مثلاً: کمبود توجه یا دشواری در خواندن) نتایج بهتری رقم بخورد.

فصل اول:

چرا بازی برای یادگیری کودکان اهمیت دارد؟

- بازی، زبان طبیعی یادگیری کودک

از دیدگاه روانشناسی رشد و علوم اعصاب ، بازی زبان طبیعی کودک برای فهم جهان است. برخلاف بزرگسالان که بیشتر از طریق توضیح کلامی یاد می گیرند ، کودک از طریق تجربه ، آزمون و خطا ، حرکت و تعامل فعال با محیط می آموزد . پژوهش های جدید نشان می دهند که مغز کودک در هنگام بازی در وضعیت بهینه یادگیری قرار می گیرد زیرا همزمان شبکه های توجه، هیجان، حافظه و حرکت فعال می شوند.

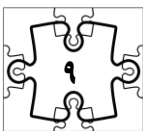
- بازی و رشد مغز (آنچه علم عصب شناسی می گوید)

مطالعات تصویربرداری مغزی نشان داده اند که بازی های فعال و معنادار باعث :

- افزایش ارتباط بین نوروها
- تقویت قشر پیشانی مغز (مرتبط با تصمیم گیری، خود کنترلی و حل مسئله)

- بهبود حافظه کاری و انعطاف پذیری شناختی می شوند.

این مهارت ها پایه های اصلی یادگیری تحصیلی و اجتماعی در سال های بعد هستند. نکته مهم این است که یادگیری که با هیجان مثبت همراه باشد، ماندگارتر است . بازی به طور طبیعی احساس امنیت، لذت و کنجکاوی ایجاد می کند و همین موضوع باعث ترشح انتقال دهنده های عصبی مانند دوپامین می شود که نقش کلیدی در تثبیت یادگیری دارند.

چرا بازی برای یادگیری کودکان اهمیت دارد؟

- چرا یادگیری مبتنی بر بازی موثرتر از آموزش مستقیم است؟

پژوهش‌های آموزشی نشان می‌دهند که در سنین کودکی آموزش صرفاً دستوری و مبتنی بر تکرار، اغلب منجر به یادگیری سطحی و کوتاه مدت می‌شود. در مقابل یادگیری مبتنی بر بازی:

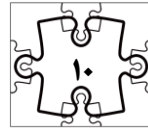
- کودک را فعال می‌کند نه دریافت کننده منفعل.
- فرصت انتخاب و تصمیم‌گیری می‌دهد.
- اشتباه کردن را به بخش طبیعی از یادگیری تبدیل می‌کند.
- انگیزه درونی را تقویت می‌کند.

کودکی که در قالب بازی یاد می‌گیرد معمولاً اعتماد به نفس بیشتری دارد و یادگیری را با احساس فشار یا ترس مرتبط نمی‌داند.

- بازی و یادگیری چندحسی

یکی از مهم‌ترین دلایل اثربخشی بازی، چند حسی بودن آن است. بیشتر بازی‌ها به طور همزمان چند حس را درگیر می‌کنند.

- دیدن (رنگ، شکل، حرکت)
- شنیدن (صدا، موسیقی، گفت و گو)
- لمس و حرکت (دست ورزی، جابجایی، ساختن)

مطابق یافته‌های علمی هرچه حواس بیشتری در یادگیری درگیر شوند، مسیرهای عصبی بیشتری فعال شده و یادگیری عمیق‌تر و پایدارتر می‌شود.

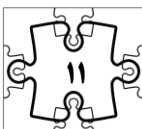
به همین دلیل بازی بستر ایده‌آل برای تقویت همزمان سبک‌های دیداری، شنیداری و بساواایی (لامسه ای/حرکتی) فراهم می‌کند.

- نقش بزرگسالان در بازی‌های یادگیری محور

نکته کلیدی این است که بازی آموزشی به معنای کنترل کامل کودک یا تبدیل بازی به کلاس درس نیست. نقش والد یا معلم/ تسهیلگر بیشتر شامل موارد زیر است:

- فراهم کردن محیط و ابزار مناسب
- طرح سوال‌های باز به جای دادن پاسخ آماده
- مشاهده و شناخت علایق کودک
- حمایت بدون دخالت افراطی

در چنین شرایطی بازی به پلی میان دنیای کودک و اهداف آموزشی تبدیل می‌شود.

چرا بازی برای یادگیری کودکان اهمیت دارد؟

- تطبیق بازی ها با سنین مختلف (راهنمای کاربردی)

یکی از مهم ترین اصول در طراحی و اجرای بازی های آموزشی «تناسب رشدی» است. پژوهش های روانشناسی رشد نشان می دهند که هر مرحله سنی دارای ویژگی های شناختی، هیجانی، زبانی و حرکتی خاص خود است. اگر بازی فراتر از سطح رشد کودک باشد، موجب اضطراب و ناکامی کودک می شود و اگر بسیار ساده تر از سطح او باشد، منجر به بی انگیزگی کودک خواهد شد.

- تقسیم بندی سنی پیشنهادی:

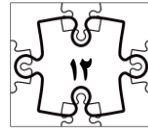
گروه سنی اول: ۳ تا ۴ سال (پیش دبستانی اول)

ویژگی های رشدی:

- دامنه توجه کوتاه (۳ تا ۷ دقیقه)
- تفکر عینی و وابسته به تجربه مستقیم
- نیاز بالا به حرکت و لمس
- درک محدود از دستورهای چند مرحله ای

نحوه تطبیق بازی ها:

- استفاده از تصاویر بزرگ و رنگی
- دستورهای تک مرحله ای
- ترکیب بازی با حرکت بدنی
- زمان کوتاه و تنوع بالا

گروه سنی دوم: ۵ تا ۶ سال (پیش دبستانی ۲)

ویژگی های رشدی:

- افزایش حافظه شنیداری
  - علاقه به الگو و تکرار
  - رشد سریع واژگان
  - توانایی دنبال کردن دستورهای دو مرحله ای
- نحوه تطبیق بازی ها:

- اضافه کردن توالی های کوتاه
- استفاده از کارتهای ساده
- ترکیب تصویر با توضیح کلامی

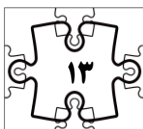
گروه سنی سوم: ۷ تا ۹ سال (پایه های اول تا سوم دبستان)

ویژگی های رشدی:

- افزایش تفکر منطقی
- بهبود تمرکز پایدار
- درک قوانین بازی
- توانایی تحلیل و پیش بینی

نحوه تطبیق بازی ها:

- افزودن عنصر حل مسئله
- دستورهای سه یا چهار مرحله ای
- بازی های گروهی ساختارمند

چرا بازی برای یادگیری کودکان اهمیت دارد؟

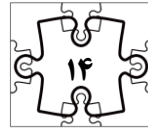
راهنمای سریع تطبیق:

سن ۳ تا ۴ سال:	- بازی کوتاه	- ابزار عینی	- حرکت زیاد
سن ۵ تا ۶ سال:	- توالی کوتاه	- تصویر + کلام	- الگوهای ساده
سن ۷ تا ۹ سال:	- قوانین مشخص	- حل مسئله	- تحلیل و پیش بینی

اشتباه رایج در تطبیق سنی:

- افزایش سختی فقط از طریق سرعت بیشتر (غلط)
- افزایش تدریجی پیچیدگی شناختی همراه با حفظ لذت بازی (صحیح)
- مقایسه کودک با همسالان (غلط)
- مقایسه کودک با پیشرفت قبلی خودش (صحیح)

تطبیق سنی به معنای ساده یا پیچیده کردن صرف بازی نیست؛ بلکه به معنای هماهنگ کردن بازی با سطح رشد شناختی، زبانی و هیجانی کودک است. زمانی که بازی در منطقه رشد نزدیک به کودک، اجرا شود یادگیری عمیق، پایدار و همراه با انگیزه‌ی درونی شکل می‌گیرد.

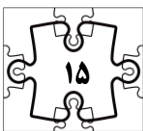

- تفاوت های فردی کودکان (چرا یک روش برای همه جواب نمی دهد؟)

یکی از یافته های مهم روانشناسی رشد و علوم تربیتی این است که کودکان حتی در یک سن تقویمی، از نظر شیوه یادگیری، سرعت رشد، علایق، توانمندی ها و نیازهای هیجانی با یکدیگر متفاوت هستند. این تفاوت ها کاملاً طبیعی هستند و نه نشانه ضعف و یا برتری. پژوهش های جدید نشان می دهد رشد مغز کودکان مسیر یکسانی ندارد؛ برخی شبکه های عصبی در بعضی از کودکان زودتر و در برخی دیگر دیرتر بالغ می شوند. به همین دلیل است که یک کودک ممکن است زودتر صحبت کند، دیگری زودتر مهارت حرکتی قوی تری نشان دهد و کودک دیگر در حل مسئله یا تخیل برجسته تر باشد.

تفاوت های فردی کودکان می تواند در حوزه های مختلفی دیده شود
از جمله :

- میزان توجه و تمرکز
- سرعت پردازش اطلاعات
- ترجیحات حسی (دیدن، شنیدن و لمس کردن)
- سطح انرژی و نیاز به حرکت
- شیوه واکنش به چالش و اشتباه

چرا بازی برای یادگیری کودکان اهمیت دارد؟

مطالعات آموزشی تاکید می کنند که نادیده گرفتن این تفاوت ها و استفاده از یک روش آموزشی ثابت برای همه کودکان می تواند باعث کاهش انگیزه ، اضطراب یادگیری و حتی مقاومت کودک در برابر آموزش شود.

بازی به طور طبیعی به تفاوت های فردی کودکان احترام می گذارد در یک بازی:

- کودک می تواند با سرعت خودش پیش برود.
- امکان انتخاب و خلاقیت دارد.
- می تواند از مسیرهای مختلف به یادگیری برسد.
- شکست را بدون برچسب منفی تجربه کند.

به همین دلیل است که یادگیری مبتنی بر بازی، بستر مناسبی برای پاسخ دادن به تفاوت های فردی کودکان فراهم می کند. بازی اجازه می دهد هر کودک با ترکیب خاص خود از تجربه های دیداری، شنیداری و لامسه ای استفاده کند.

- نقش بزرگسالان در مواجهه با تفاوت های فردی وظیفه والدین و معلمان / تسهیلگران این نیست که کودک را به قالب از پیش تعیین شده ای نزدیک کنند؛ بلکه باید:
- تفاوت ها را مشاهده و بپذیرند.
- فرصت های متنوع یادگیری فراهم کنند.